

hbo-bachelor
Commerciële Economie
University of Aruba

12 januari 2015

NVAO uitgebreide Toets nieuwe opleiding

Paneladvies

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	5
3	Beschrijving van de opleiding	6
	3.1 Algemeen	6
	3.2 Profiel instelling	6
	3.3 Profiel opleiding	6
4	Opleidingsbeoordeling	7
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	7
	4.2 Programma	8
	4.3 Personeel	13
	4.4 Voorzieningen	16
	4.5 Kwaliteitszorg	18
	4.6 Toetsing	20
	4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	21
	4.8 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	22
	4.9 Aanbevelingen	22
5	Overzicht oordelen	23
	Bijlage 1: Samenstelling panel	24
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	26
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	29
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	33

1 Samenvattend advies

De opleiding hbo-bachelor Commerciële Economie van Financieel Economische Faculteit (FEF) is gestart in 2004. De opleiding Commerciële Economie is een voltijdse opleiding van 240 ECTS verdeeld over vier studiejaar.

De eindkwalificaties zijn van voldoende hbo- bachelorniveau en zijn passend bij de opleiding. De internationale context van zowel de eindkwalificaties als het programma kan nog verder worden aangescherpt. Met name de handel met Zuid Amerika is nog onderbelicht.

De opleiding is in voldoende mate beroepsgericht. Naast de meer theoretisch gerichte modules verzorgt de opleiding projectonderwijs. De projecten lopen als een rode draad door het hele programma. In de projecten wordt de theorie uit de modules direct gekoppeld aan de beroepspraktijk. De onderzoeksvaardigheden die nodig zijn op de eindschrijving te kunnen uitvoeren zitten in voldoende mate in het programma. Met de invoering van de onderzoekslijn in het programma (studiejaar 2015-2016) wordt de aandacht voor onderzoek en onderzoeksvaardigheden nog duidelijker in het programma.

Studenten en met name het werkveld zijn zeer tevreden over het projectonderwijs. De opleiding hanteert diverse werkvormen passend bij de eindkwalificaties van de opleiding.

Het personeel is in voldoende mate bekwaam. De opleiding voorziet in voldoende scholing om de expertise van de docenten op een nog hoger peil te brengen. Voorbeelden van scholing zijn inzet van een didactisch specialist voor de scholing op activerende werkvormen en workshops over toetsing. In studiejaar 2014-2015 wordt voor alle docenten zonder een didactische bekwaamheid de BKO ingevoerd.

Veel nieuwe ontwikkelingen zoals de invoering van toetsmatrijzen zijn in de afgelopen jaren ingevoerd. Deze ontwikkelingen worden met veel elan door het personeel opgepakt. De University of Aruba voorziet in voldoende scholing om deze ontwikkelingen inderdaad op een goede wijze vorm te kunnen geven. De lijn van eindkwalificaties naar leerdoelen en toetsing is opnieuw vormgegeven en is goed doordacht. Op onderdelen kan deze lijn en met name de implementatie in het programma nog verder aangescherpt worden. De nodige vervolgstappen worden op dit moment verder ontwikkeld.

De werkdruk van het personeel is hoog. Vanuit de University of Aruba (UA) en de Financieel Economische Faculteit (FEF) is hier veel aandacht voor zoals blijkt het onlangs door de UA uitgevoerde onderzoek naar de werkdruk. Docenten geven aan dat de werkdruk weliswaar hoog maar acceptabel is en dat ze tevreden zijn over maatregelen die worden getroffen door UA en de FEF.

De opleiding hanteert een adequaat systeem van kwaliteitszorg. Alle stakeholders worden op een systematische wijze betrokken bij de kwaliteit van de opleiding. Uit vele voorbeelden, zoals het scholen van de docenten op activerende werkvormen naar aanleiding van klachten van studenten, blijkt dat de opleiding zorgvuldig met de feedback van alle stakeholders omgaat.

Het toetsbeleid is adequaat. De opleiding zet diverse toetsvormen in passend bij de eindkwalificaties van de opleiding. De laatste jaren is er veel aandacht voor de kwaliteit van de toetsing. De opdrachten, toetsen en eindscripties zijn van voldoende hbo-bachelorniveau. De kwaliteit van de stageverslagen is wisselend. De opleiding heeft reeds verbetermaatregelen getroffen om de kwaliteit van de stageverslagen te verhogen.

Het panel adviseert de NVAO om positief te besluiten ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe opleiding hbo-bachelor Commerciële Economie van de University of Aruba.

Den Haag, 12 januari 2015

Namens het panel ter beoordeling van de uitgebreide Toets nieuwe opleiding hbo-bachelor Commerciële Economie van de University of Aruba.

Paul Riegen
(voorzitter)

Irma Franssen
(secretaris)

2 Werkwijze panel

Voor de toetsing van deze opleiding heeft de NVAO een beroep gedaan op een panel van deskundigen.

Op 10 november 2014 heeft de NVAO een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

1. Paul Riegen, adviseur bij strategische verander vraagstukken met aandacht voor organisatie- en persoonlijke ontwikkeling en het managen van onderwijsprocessen;
2. Piet de Keijzer, docent Economie en Bedrijfseconomie bij de Fontys Hogeschool en voorzitter het Landelijk Overleg Opleiding Bedrijfseconomie (LOOBE);
3. Carl Garrick de Cuba is de voorzitter van het management team en senior manager Assurance Services bij EY Aruba;
4. Esther Stroucken is student hbo-master Opleiding leraar Nederlands bij IPA.

Het panel werd bijgestaan door Irma Franssen, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523) in acht genomen.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 19 november 2014 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken. De opmerkingen van het panel zijn door de secretaris geïnterpreteerd en zijn als input gebruikt voor het locatiebezoek.

Op 20 en 21 november 2014 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. De secretaris heeft op basis hiervan een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd voor commentaar. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld. Uiteindelijk is aan de hand van de uitkomsten per standaard beargumenteerde oordelen per onderwerp en een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding gegeven. Dit heeft geresulteerd in een definitief paneladvies aan de NVAO op 12 januari 2015.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	University of Aruba
Opleiding:	hbo-bachelor Commerciële Economie
Variant:	voltijd
Locatie:	Oranjestad
Studieomvang (ECTS):	240 ECTS
Sector:	Economie

3.2 Profiel instelling

De Universiteit van Aruba is opgericht bij Landsverordening Universiteit van Aruba (LUA) in 1988. Directe aanleiding voor de oprichting van een 'eigen' universiteit was de in 1986 verkregen Status Aparte. Aanvankelijk kende de Universiteit van Aruba slechts één faculteit, de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. In 1993 is de Financieel Economische Faculteit opgericht; daarna volgde in 2004 de 'Faculty for Hospitality, Tourism and Management Studies' en in 2009 de 'Faculty of Arts and Science'.

Het onderwijsaanbod van de universiteit is momenteel deels vergelijkbaar met het Nederlandse hoger beroepsonderwijs, deels met het wetenschappelijk onderwijs, dan wel gerelateerd aan het universitaire onderwijssysteem dat in de Verenigde Staten bestaat.

3.3 Profiel opleiding.

Sinds de oprichting van de Financieel Economische Faculteit (FEF) wordt de opleiding Bedrijfseconomie verzorgd. Vanuit de accountantswereld op Aruba groeide de behoefte aan lokaal bedrijfseconomisch hoger geschoold personeel. Per 1 augustus 2014 zijn er 239 studenten afgestudeerd. De FEF draagt via het opleidingsprogramma bij aan verbetering en innovatie van de bedrijfsvoering op Aruba. Daarmee levert de opleiding een bijdrage aan de financieel economische grondvesten van de samenleving. Vanaf 2004 is de opleiding Commerciële Economie toegevoegd, die voorziet in een behoefte aan hoger opgeleid personeel op het gebied van marketing. Per 1 augustus 2014 zijn er 53 studenten afgestudeerd.

4 Opleidingsbeoordeling

Van toepassing is het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523).

Het kader wordt gebruikt als de instelling niet beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op zeven vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Met welk programma?
3. Met welk personeel?
4. Met welke voorzieningen?
5. Hoe wordt de kwaliteit geborgd?
6. Hoe wil de opleiding dit toetsen?
7. Zijn er voldoende financiële middelen?

Deze zeven vragen zijn vertaald in zeven onderwerpen en 16 standaarden. Over de standaarden geeft het visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel, ook op de tweepuntsschaal.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van de opleiding in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.

Indien een opleiding niet volledig nieuw is of omgevormd wordt, worden bij de oordeelsvorming ook de gerealiseerde eindkwalificaties betrokken.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De visie van de opleiding is in lijn met de visie van de FEF en van de UA. Uit de gesprekken met het management en het werkveld komt naar voren dat de internationale dimensie een belangrijk aspect van de visie van de FEF is. Het belangrijkste argument hiervoor is dat Aruba een klein eiland is en afgestudeerden van de FEF kennis moeten hebben en ervaring moeten hebben opgedaan met de internationale context waarin Aruba zich bevindt. Een

tweede belangrijk aspect in de visie van de FEF is het feit dat de afgestudeerden moeten kunnen opereren in de Arubaanse context die eist van de afgestudeerden dat ze breed inzetbaar moeten zijn. Het werkveld geeft aan dat de soft skills en assertiviteit belangrijke vaardigheden zijn die afgestudeerden moeten beheersen. In het verleden heeft het werkveld geconstateerd dat de afgestudeerden assertiever mogen zijn. De opleiding heeft het programma daarop aangepast.

De set competenties bestaat uit twee delen. Het eerste deel is de set van algemene competenties die tot stand is gekomen en zijn afgestemd met het lokale werkveld. Deze algemene competenties zijn gebaseerd op de hbo-competenties (Hbo-raad 2002) en vertonen gelijkenis met de zogenaamde 'great eight competencies' van de SHL (white paper 2012, Batram) en de Dublin-descriptoren. De Arubaanse context is zichtbaar in de algemene competenties.

Het in Nederland in 2012 verschenen landelijk beroeps- en opleidingsprofiel 'Commerciële Economie: de blik naar buiten' heeft de leidraad gevormd voor de inrichting van de tweede deel van de competentieset: de beroepscompetenties van de opleiding Commerciële Economie. De lokale context is niet opgenomen in de eindkwalificaties. Dit is een bewuste keuze van de opleiding. In de vertaling van deze competenties naar het programma is de 'couleur locale' wel terug te vinden.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de eindkwalificaties van voldoende hbo-bachelorniveau zijn. De eindkwalificaties zijn passend bij de opleiding. De eindkwalificaties voldoen aan de Dublindescriptoren en aan de internationale eisen. De betrokkenheid van het werkveld bij de totstandkoming van eindkwalificaties wordt door het panel als een sterk punt gezien van de opleiding. De 'couleur locale' is door deze wijze werkwijze stevig verankerd in de algemene competenties.

De internationale component van de eindkwalificaties kan naar het oordeel van het panel worden aangescherpt. Met name het belang van het werken in een internationale context op Aruba kan zwaarder worden aangezet.

Conclusie: voldoende

Het onderschrijft de visie van de opleiding echter de visie kan nog worden aangescherpt op het gebied van internationalisering. De eindkwalificaties zijn van voldoende bachelorniveau en zijn passend bij de opleiding

4.2 Programma

4.2.1 Standaard 2

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

De beroepscompetenties zijn gebaseerd op het beroepsprofiel van vergelijkbare opleidingen in Nederland. Uit zowel het aanvraagdossier, de gesprekken met management, docenten, studenten en werkveld blijkt dat het programma is aangepast aan de context van Aruba. In

het programma van de projecten die elk semester worden aangeboden wordt de lokale context opgenomen. Tijdens de projecten werken de studenten aan actuele bedrijfsproblematieken uit het Arubaanse bedrijfsleven. Het werkveld is vol lof over de praktijkgerichtheid van deze projecten. De projecten zijn ook van belang voor het leren samenwerken met mensen van verschillende culturen, het ontwikkelen van de soft skills en het leren van een proactieve en assertieve houding. Met name de twee laatste competenties zijn op verzoek van het werkveld in het programma opgenomen.

Tijdens de theoretische modules wordt casuïstiek vanuit het bedrijfsleven van Aruba ingebracht. Door het werken aan deze casuïstiek wordt de theorie toegepast op de Arubaanse beroepspraktijk. Ook bij de keuze van de literatuur wordt rekening gehouden met de specifieke context van Aruba. Naast artikelen toegespitst op de Arubaanse context wordt bijvoorbeeld een boek van Hofstede gebruikt om studenten inzichten te leren op het gebied van culturele verschillen. De kennis van culturele verschillen is noodzakelijk om als afgestudeerde te kunnen werken in het beroepenveld dat opereert in een multiculturele samenleving.

De studenten maken vanaf jaar 1 kennis met de beroepspraktijk. In het tweede semester van jaar 1 voeren de studenten een project uit waar veel gastsprekers vanuit het werkveld worden ingezet. Het eerste jaar is een gemeenschappelijk jaar voor studenten van Bedrijfseconomie en Commerciële Economie. Het project helpt de studenten een beroepsbeeld te vormen en een juiste keuze te maken na jaar 1. De gastsprekers geven de studenten zicht op de beroepsmogelijkheden. In jaar 2 voeren de studenten een bedrijfsonderzoek uit bij een bedrijf dat ze zelf kunnen kiezen. Tijdens de stage in het derde jaar gaan de studenten aan het werk bij een bedrijf. De afstudeerders voeren een afstudeeropdracht uit die verband houdt met actuele bedrijfsvragen.

De onderzoeksvaardigheden nemen een steeds belangrijker plaats in het programma van de opleiding. In september 2012 is een begin gemaakt met het integreren van de onderzoekslijn in het programma. In 2015 wordt deze lijn integraal ingevoerd bij de grondige herziening van het programma¹. De inhoud behorende bij de onderzoekslijn zijn opgenomen in een aantal theoretische modules. Met name bij het projectonderwijs zijn specifieke onderzoeksvaardigheden opgenomen. Ook voorziet de opleiding in extra curriculaire modules zoals informatievaardigheden en stage- en afstudeer voorbereidingscursus. In de laatste twee cursussen staat het doen van praktijkgericht onderzoek centraal. Uit het gesprek met de verantwoordelijken van de onderzoekslijn blijkt dat in het didactisch concept van de onderzoekslijn de onderzoekscyclus staat. Het kritisch leren omgaan met gegevens en de eigen oordeelsvorming daarop baseren is daarbij van belang en in mindere mate bijvoorbeeld het op wetenschappelijk wijze kunnen opstellen van een vragenlijst. Een praktijk probleem staat centraal in het onderzoek.

Overwegingen

Het panel heeft vastgesteld dat het programma nadrukkelijk de koppeling met de beroepspraktijk laat zien. Vooral in de projecten komt de beroepspraktijk met name door de casuïstiek, de inbreng van gastsprekers en de contacten van de studenten met de beroepspraktijk in de opleiding naar voren. Met tevredenheid stelt het panel vast dat er in het eerste jaar aandacht wordt besteed aan de vorming van het beroepsbeeld bij studenten

---

¹ Het programma van een opleiding is vastgelegd in het Lansbesluit en kan daarom niet eenvoudig worden aangepast.

waardoor een juiste keuze voor Bedrijfseconomie dan wel Commerciële Economie kan worden gemaakt. Het panel onderschrijft de focus op praktijkgericht onderzoek, het kritische leren omgaan met gegevens en de oordeelsvorming op systematische wijze vorm te geven. De studenten worden breed opgeleid omdat de afgestudeerden in organisaties komen te werken waarbij de een veelheid aan activiteiten moet worden verricht. Door het gebruik van artikelen en dergelijke slaagt de opleiding er in voldoende mate in op de context van Aruba in het programma te brengen naar het oordeel van het panel. Ook door de keuze van de opleiding voor training in computerprogramma's heeft de opleiding niet gekozen voor meer geavanceerde systemen maar voor computerprogramma's die worden gebruikt door de bedrijven op Aruba.

Conclusie: voldoende

De koppeling met de beroepspraktijk is duidelijk zichtbaar in het programma.

4.2.2 Standaard 3

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

De studenten van de opleidingen Bedrijfseconomie en Commerciële Economie volgen een gezamenlijke propedeuse. Ook enkele projecten worden door studenten van beide opleidingen gevolgd. In het tweede jaar bijvoorbeeld krijgen de studenten tijdens de gemeenschappelijke projectweken geïntegreerde opdrachten onder meer voor Bedrijfsorganisatie en Dienstenmarketing.

De theorievakken brengen de theoretische beginselen en kerninhouden aan die nodig zijn om als competente commercieel econoom te functioneren. In een matrix zijn de relaties tussen de competenties en de programmaonderdelen vastgelegd.

Binnen de lokale context van Aruba zijn marketing, sales, reclame en ontwerp nauw met elkaar verbonden. Van commercieel economen wordt verwacht dat zij breed inzetbaar zijn. Het programma is daarop vormgegeven. Dit gebeurt door studenten te trainen in zowel marketing research als in strategische marketing, maar ook in praktische vaardigheden als reclame en ontwerp en marketingcommunicatie.

Uit de competentiematrix blijkt dat de competentie leidinggeven ook op niveau 3 behaald moet worden. Docenten geven tijdens het gesprek aan dat zij worstelen met het feit dat deze competentie op niveau 3 moet worden behaald. In de praktijk blijkt het lastig te zijn om deze competentie inderdaad op niveau 3 te toetsen. Met name in de projecten zit de competentie leidinggeven en wordt deze competentie getoetst. Tijdens het gesprek geven de docenten aan dat momenteel de discussie gevoerd wordt of inderdaad alle competenties op niveau 3 moeten worden aangeboden of dat hierin ook gedifferentieerd kan worden zoals ook gebruikelijk is bij vergelijkbare opleidingen in Nederland

Het gebruik van sociale media en andere ICT-toepassingen zoals het verrijken van media-content met apps heeft wel de aandacht van het docententeam maar de ontwikkelingen op dit gebied in Aruba stellen nog geen expliciete eisen aan het programma op dit gebied.

Het projectonderwijs integreert kennis en vaardigheden en leert studenten probleemoplossend te werken, interdisciplinair te werken en competent gedrag in een

opleidingssituatie te laten zien. De onderzoeksvaardigheden hebben een duidelijke plaats in de projecten. In de projecten heeft ook een aantal wensen van het werkveld zoals het samenwerken, de assertieve en proactieve houding van de student en de internationale context van Aruba een plaats gekregen. Het werkveld vindt het projectonderwijs dan ook een sterk punt van de opleiding.

De opleiding gebruikt literatuur die ook bij de opleidingen in Nederland worden gebruikt. In vergelijking met opleidingen in Nederland wordt er echter meer gebruik gemaakt van Engelstalige literatuur. Daarnaast wordt bij de projecten literatuur in de vorm van publicaties en artikelen gebruikt die meer gericht zijn op de Arubaanse context.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat alle eindkwalificaties aan bod komen in het programma. De lijn van eindkwalificaties (competenties) naar leerdoelen per module en naar de opdrachten is op een goede en inzichtelijke wijze vormgegeven. Op basis van de modulebeschrijvingen, de aangeboden literatuur en de beschrijving van de opdrachten is het panel van oordeel dat het programma voldoet aan het hbo-bachelorniveau. Het panel is enthousiast over de vormgeving van de projecten. Het panel onderschrijft het belang van een heroriëntatie door de opleiding op het door de studenten te bereiken niveau van alle competenties. De door de opleiding gehanteerde literatuur is van voldoende hbo-bachelorniveau.

Het theoretisch deel van het programma ziet het panel als degelijk en zwaar. Het onderwerp 'strategisch management' kan meer aandacht besteden aan 'strategisch marketing' en minder aan strategische persoonlijke ontwikkeling. Het internationale karakter van het programma kan nog worden versterkt. Met name de handel met Zuid Amerika krijgt naar het oordeel van het panel nog te weinig aandacht.

Conclusie: voldoende

Alle eindkwalificaties zijn in het programma verwerkt. Het programma is van voldoende bachelorniveau.

4.2.3 Standaard 4

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

De opleiding kiest voor een set van competenties in combinatie met doelen voor kennis, vaardigheden en attitudes. Deze mix is in het didactisch concept ook doorgevoerd door groepsgewijze instructie en uitleg af te wisselen met het projectonderwijs. In de projecten, de stage en het afstuderen integreren de studenten de opgedane kennis, vaardigheden en houdingsaspecten uit de colleges. Uit de gesprekken met de docenten blijkt dat de integratie van theorie en praktijk met name gerealiseerd wordt in het projectonderwijs. Ook bij de theorielessen wordt de praktijk zoveel mogelijk geïntegreerd door de inbreng van casuïstiek uit de praktijk in de opdrachten. Uit een tevredenheidsonderzoek van studenten kwam naar voren dat de studenten niet tevreden waren over de diversiteit aan werkvormen. De studenten werden te weinig uitgedaagd tot actieve participatie. Naar het oordeel van de studenten heeft de opleiding hier gehoor aangegeven door meer activerende werkvormen toe te passen bij de lessen. Studenten geven tijdens het gesprek aan dat ze nu tevreden zijn en dat ze inderdaad worden uitgedaagd tot actieve participatie. Ook zijn de studenten tevreden over de afwisseling van werkvormen.

De studenten zijn zeer tevreden over de koppeling van theorie en praktijk. Het geleerde in de theorielessen wordt onmiddellijk toegepast in de projecten. De projecten lopen, naar de mening van de studenten, als een rode draad door het programma.

Overwegingen

De opleiding hanteert een combinatie van werkvormen passend bij de eindkwalificaties en visie van de opleiding. Het panel stelt vast dat de opleiding erin slaagt om de studenten inderdaad actief bij de lessen te betrekken.

Conclusie: voldoende

Het didactisch concept van de opleiding is in lijn met de eindkwalificaties.

4.2.4 Standaard 5

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

De FEF hanteert de wettelijk gestelde toelatingseisen. De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de gestelde eindkwalificaties. Om de aansluiting van de vooropleiding op de opleiding te verbeteren heeft de opleiding een aantal maatregelen genomen: Nederlands, Bedrijfsadministratie en wiskunde worden als summercourses voorafgaand aan de studie aangeboden.

Door de veelaligheid van Aruba is het niveau van de studenten voor Nederlands niet altijd voldoende. Studenten met een havo achtergrond met een onvoldoende voor een van de onderdelen van het examen Nederlands zijn verplicht om deel te nemen aan de toetsing Profiel Taalvaardigheid Hoger Onderwijs (PTHO) van het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CnaVT). Studenten afkomstig van de EPI moeten de toets altijd maken. Wanneer de student de toets niet haalt is hij verplicht om een aanvullend programma Nederlands te volgen. De student in het aanvullende programma wordt met de HBO-taaltoets getest of inderdaad het HBO-taalniveau is behaald. Voor studenten in het aanvullende programma telt het resultaat mee voor een substantieel deel in het cijfer van het vak Nederlands. Studenten geven aan dat ze geen problemen ervaren bij de overgang van de vooropleiding naar de opleiding.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de opleiding in voldoende mate aansluit bij de vooropleiding van de student. Met tevredenheid stelt het panel vast dat de opleiding maatregelen heeft getroffen om de aansluiting te verbeteren. De Summer courses Wiskunde, Bedrijfsadministratie en Nederlands zijn een goed initiatief. Het panel adviseert de opleiding om het taalniveau van de studenten nog beter te monitoren. Naar het oordeel van het panel is het niet voldoende om het resultaat van de HBO-taaltoets op te nemen in het cijfer van het vak Nederlands maar studenten in de gelegenheid te stellen bij het niet behalen van de taaltoets nog een remediëringsprogramma aan te bieden.

Conclusie: voldoende

De opleiding treft in voldoende mate maatregelen om de aansluiting te verbeteren.

4.2.5 Standaard 6

Het programma is studeerbaar.

Bevindingen

De studielast is evenredig over het jaar verdeeld. In het jaarlagenoverleg bespreken docenten voorafgaand aan een semester de deadlines voor het inleveren van rapporten of opdrachten voor het komende semester. De docent die de module verzorgt, bepaalt hoe hij de geplande studielast invult: met colleges, zelfstandige literatuurstudie en/of (project-) opdrachten. Aan de hand van vuistregels schat een docent hoeveel tijd het maken van een opdracht kost. Het gemiddelde aantal contacturen bedraagt 16 uur. Studenten geven aan dat de opleiding zeker te doen is binnen de gestelde tijd. Er is wel sprake van piekmomenten als meerdere opdrachten aan het eind van een semester moeten worden ingeleverd maar als het werk goed wordt bijgehouden leveren deze piekmomenten geen echte problemen op. Studenten geven aan dat docenten direct reageren op vragen van de studenten waardoor studenten goed door kunnen werken aan de opdrachten en het studeren voor de toetsen.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat het programma in voldoende mate studeerbaar is. De studielast wordt op een systematische wijze vastgesteld door de docenten. De studenten geven aan dat de opleiding goed te doen is binnen de gestelde tijd. Docenten reageren snel op vragen en problemen van studenten waardoor de studenten geen vertragingen oplopen.

Conclusie: voldoende

Het programma is voldoende studeerbaar.

4.2.6 Standaard 7

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen

De opleiding Commerciële Economie is een voltijdse opleiding die 240 ECTS omvat, verdeeld over vier studiejaren van ieder 60 ECTS.

Overwegingen

Het programma is in overeenstemming met de 240 ECTS en voldoet daarmee aan de wettelijke eis van 240 ECTS voor een hbo-bachelor.

Conclusie: voldoende

4.3 Personeel

4.3.1 Standaard 8

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

De opleiding hanteert het 'Personeelsreglement' van de UA waarin de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers zijn vastgelegd. Er is nog geen sprake van een overkoepelend

personeelsbeleid. De meeste zaken aangaande het personeel worden tot nu toe met name op faculteitsniveau geregeld. De FEF heeft het systeem van functioneringsgesprekken ingevoerd. Het management en de docenten geven aan dat alle docenten met een fulltime aanstelling inmiddels een functioneringsgesprek hebben gehad. De gesprekken met de parttime docenten worden binnenkort gevoerd.

Om de gewenste onderwijskwaliteit te leveren werkt de FEF bij voorkeur met docenten die werkervaring hebben in het werkveld en onderwijservaring hebben in het hoger onderwijs. Om deze docenten te kunnen aanstellen voert de FEF de wervings- en selectieprocedure van de UA uit. Onderdeel van de selectieprocedure is het geven van een les waarin de sollicitant met name wordt beoordeeld op didactische kwaliteiten.

Het Center voor Quality Assurance (CQA) zet verschillende middelen in voor de verdere ontwikkeling van didactische vaardigheden. Voorbeelden daarvan zijn onderwijsobservatie door een didactische specialist van CQA en het verzorgen van interne cursussen. Ook worden workshops verzorgd door externen aangeboden.

De parttime docenten geven aan dat ze vanuit hun praktijk bij blijven met hun vak. De docenten, zowel fulltime als parttime bezoeken bijvoorbeeld congressen. Verzoeken om professionalisering worden besproken met de decaan en de FEF stelt voldoende tijd ter beschikking voor de professionalisering. Professionalisering wordt besproken bij het functioneringsgesprek. De docenten ervaren de aangeboden workshops niet altijd als even zinvol. Andere workshops zoals de workshop over toetsing wordt door de docenten als goed gewaardeerd. Docenten zijn ook tevreden over de opvolging van deze workshop, het maken van de toetsmatrijzen van de modules door de teams

Uit de gesprekken blijkt dat onderwijsobservatie op twee manieren wordt ingezet namelijk als begeleidingsinstrument en als beoordelingsinstrument. Docenten die behoefte hebben aan meer didactische professionalisering kunnen de didactisch specialist vragen een les te observeren en feedback te geven. Er volgt altijd een vervolgobservatie waarin de specialist vaststelt of de docenten inderdaad de feedback in de praktijk kan brengen.

Onderwijsobservatie wordt ook ingezet als beoordelingsinstrument. De didactisch specialist kan voor een lesobservatie in het kader van de beoordeling een afspraak maken maar de specialist kan ook op ad hoc basis een les observeren. De bevindingen van de didactisch specialist worden in beide gevallen (begeleiding en beoordeling) gerapporteerd aan de decaan en de bevindingen maken onderdeel uit van het functioneringsgesprek

Overwegingen

De opleiding beschikt naar het oordeel van het panel over een doeltreffend personeelsbeleid. Een lesobservatie in het kader van de selectie van aanstaande docenten is een sterk punt van het wervings- en selectiebeleid. Het professionaliseringbeleid van docenten door het verzorgen van interne- en externe workshops kan naar het oordeel van het panel nog worden aangescherpt. Het panel heeft een goed voorbeeld gehoord van de workshop over toetsing waarna docenten samen aan de slag zijn gegaan met het maken van toetsmatrijzen. Echter het panel heeft ook vastgesteld dat niet alle workshops als even zinvol worden ervaren. Docenten geven aan dat de link met de directe praktijk van de docenten niet altijd in voldoende mate duidelijk is.

Het panel beoordeelt de inzet van onderwijsobservatie als begeleidingsinstrument en als beoordelingsinstrument als goed. Op basis van het gesprek met de docenten stelt het panel vast dat er veel waardering is voor de onderwijsobservaties zowel als begeleidingsinstrument als beoordelingsinstrument. Het panel adviseert de opleiding om duidelijk een onderscheid te maken tussen het instrument als begeleiding en het instrument als beoordeling.

De functioneringsgesprekken met fulltime docenten zijn naar tevredenheid van alle betrokkenen uitgevoerd. Het panel adviseert de opleiding om op korte termijn ook de gesprekken met de parttime docenten te voeren. Zeker omdat een groot deel van het docententeam bestaat uit parttime docenten.

Conclusie: voldoende

Het personeelsbeleid is adequaat. Het verzorgen van een les als onderdeel van de selectieprocedure en de onderwijsobservaties is een sterk aspect van dit beleid.

4.3.2 Standaard 9

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

Momenteel verzorgen 25 docenten het onderwijs. De docenten werken in principe voor beide opleidingen (BE en CE), zeker in de propedeuse. De docenten zijn mede aangesteld vanwege de vakinhoudelijke behoefte die de FEF heeft. Over het algemeen geldt dat de docenten ruime ervaring hebben in de beroepspraktijk. Alle onbevoegde docenten worden verplicht een Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) te behalen. De FEF is gestart met het verbeteren van de onderwijskundige en didactische vaardigheden. Uit de gesprekken met de docenten blijkt dat meer docenten een didactische aantekening hebben dan in het informatiedossier staat vermeld.

Overwegingen

Het panel heeft gesproken met een enthousiast en inhoudelijk sterk team. Naar het oordeel van het panel is het personeel in voldoende mate gekwalificeerd is om de opleiding te verzorgen. De meeste docenten hebben een master opleiding voltooid. De vakinhoudelijke expertise van de docenten is meer dan toereikend. De onderwijskundige en didactische vaardigheden van de docenten zijn ook aan de maat. Het panel is zeer te spreken over de onderwijsobservaties die de docenten helpen hun didactische vaardigheden naar een hoger plan te trekken. De docenten geven aan dat ze veel baat hebben bij de feedback van de didactische specialist. Het panel onderschrijft het belang van een BKO voor alle onbevoegde docenten.

Conclusie: voldoende

De kwaliteit van het personeel is goed.

4.3.3 Standaard 10

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het docententeam voor de opleiding Bedrijfseconomie en Commerciële economie bestaat uit 25 docenten met een taakomvang van 11 fte. De docent-staff ratio bedraagt 1:24,4. De

docenten geven aan dat de werkdruk weliswaar hoog is maar dat het werk wel te doen is. Hierbij is de kleinschaligheid ook weer een voordeel. Te grote werkdruk wordt snel geconstateerd en ook deels opgevangen. Docenten ervaren veel begrip bij zowel het management als bij de afdeling HRM voor de ervaren werkdruk. De docenten zijn tevreden over de aard van het werk, de mogelijkheid om de werkzaamheden naar eigen inzicht in te richten, de betrokkenheid bij de UA.

De UA heeft een onderzoek uitgevoerd bij alle faculteiten over de werkdruk. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek worden passende maatregelen getroffen om de werkdruk te verlagen.

De studenten zijn tevreden over de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de docenten. De docenten reageren altijd snel op e-mails. Studenten hoeven nooit 2 of 3 dagen te wachten op antwoord van de docent.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de opleiding voldoende personeel inzet om het programma te kunnen uitvoeren. De docent-staff ratio is gunstig en de studenten zijn tevreden over de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van de docenten. Het panel constateert dat er sprake is van een hoge werkdruk bij met name de fulltime docenten. Deze hoge werkdruk wordt mede veroorzaakt door het invoeren van vernieuwingen in het curriculum, de ontwikkeling van de toetsmatrijzen, de didactische scholing enz. Het panel is van oordeel dat zowel de UA als de FEF voldoende inspanningen verricht om de werkdruk van de docenten te verminderen. Docenten zijn tevreden over de aandacht die er is van de UA en de FEF voor de werkdruk en de maatregelen die worden getroffen.

Conclusie: voldoende

De opleiding zet voldoende personeel in om het programma te kunnen uitvoeren. De werkdruk is hoog maar er worden passende maatregelen genomen.

4.4 Voorzieningen

4.4.1 Standaard 11

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De UA is gehuisvest op twee locaties in Oranjestad. De hoofdvestiging bevat 7 leslokalen, 2 vergaderzalen, een aula voor grote bijeenkomsten, een kantine en een bibliotheek. Ook de werkruimtes van de docenten bevinden zich op deze locatie. De collegezalen zijn geschikt voor groepen van verschillende grootte. De UA stelt ruimtes ter beschikking aan studenten voor zelfstudie. De hoofdlocatie is erg krap gezien het grote aantal studenten. Momenteel is de Universiteit bezig een terrein aanpalend aan deze locatie te verwerven om uitbreiding te kunnen realiseren.

Het docenten en de studenten hebben overal internettoegang. De capaciteit van het draadloze netwerk is onlangs vergroot. Ook is ICT momenteel een systeem aan het opzetten zodat studenten ook via thuis bij alle informatiebronnen kunnen. Op verzoek van studenten worden boeken aangeschaft. Ook de toegankelijkheid tot andere (universitaire)

bibliotheken wordt, mede op verzoek van studenten en docenten, zoveel mogelijk gerealiseerd.

Via de bibliotheek hebben studenten toegang tot artikelen, e-boeken en overige boeken. De collectie fysieke boeken is beperkt in omvang. Op dit moment worden zoveel mogelijk informatiebronnen gedigitaliseerd. De collectie Engelstalige e-boeken is relevant en uitgebreid. Toonaangevende (economische) tijdschriften ontbreken in de bibliotheek

Overwegingen

De huisvesting van de UA in Huize De La Salle van de hoofdvestiging biedt een inspirerende studieomgeving. Het panel stelt vast dat de ruimte van de huisvesting weliswaar beperkt is maar voldoet. Binnen de mogelijkheden van het gebouw biedt de UA studenten voldoende mogelijkheden in de vorm van werkplekken, draadloos internet enz. Het panel vindt het een goede ontwikkeling dat studenten binnenkort ook vanuit huis toegang hebben tot alle bronnen. Het panel adviseert de FEF om abonnementen te nemen op een (beperkt) aantal toonaangevende economische tijdschriften

Conclusie: voldoende

De faciliteiten van UA zijn voldoende voor de realisatie van het programma.

4.4.2 Standaard 12

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Studenten worden door verschillende docenten begeleid. De meest directe begeleiding vindt plaats bij de vakken. Voor meer studieloopbaangerichte vragen kunnen studenten een beroep doen op de decaan. Per september 2013 is een pilot persoonlijke ontwikkelingslijn ingevoerd in het propedeutisch jaar. De persoonlijke ontwikkelingslijn zal ervoor zorgen dat de studielast structureel bewaakt wordt, doordat er gedurende de studie op vaste momenten gesprekken tussen studenten en mentor zullen plaatsvinden.

De eerste jaars studenten hebben allemaal een mentor. Alle studenten uit één klas hebben dezelfde mentor. Voorheen waren de mentoren de begeleiders van de projectgroepen. Met ingang van studiejaar 2013-2014 is de studiebegeleiding geïntensiveerd en is ook het mentoraat losgekoppeld van de begeleiding van de projectgroepen. Studenten geven aan dat ze met alle vragen bij de mentor terecht kunnen. Er worden geen vaste momenten geroosterd voor mentorgesprekken. Alleen als studenten onvoldoende presteren maakt de mentor een afspraak met de betreffende student. De mentor heeft ook geen vast mentor uur met de klas maar gebruikt in sommige gevallen een deel van de vakles hiervoor. Het aantal uren voor het mentoraat is naar het oordeel van één van de mentoren beperkt.

In de hoofdfase worden studenten uitgenodigd voor een gesprek als de studieresultaten daar aanleiding voor geven.

Overwegingen

Het panel is tevreden over de vormgeving en uitvoering van de studiebegeleiding. De invoering van de persoonlijke ontwikkelingslijn is naar het oordeel van het panel een goede eerste stap in de verdere intensivering van de studiebegeleiding richting studieloopbaanbegeleiding. Het panel stelt vast dat het aantal uren voor uitvoeren van het

mentoraat minimaal is. Het panel adviseert om ook structureel gesprekken te voeren met studenten die wel voldoende scores.

Conclusie: voldoende

De studiebegeleiding is op een goede manier georganiseerd.

4.5 Kwaliteitszorg

4.5.1 Standaard 13

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

Het instellingsbrede beleid op het gebied van kwaliteitszorg wordt uitgevoerd door het Center for Quality Assurance (CQA). Het beleid heeft geresulteerd in een evaluatie-instrumentarium en een cyclus van meten en verbeteren in overleg tussen CQA en vertegenwoordigers van de faculteiten: het Interfaculty Quality Team. De kwaliteitszorg van de FEF is in lijn met het instellingsbrede beleid. De FEF werkt met een kwaliteitskalender die tot doel heeft kwaliteitszorg volgens de pdca-cyclus uit te voeren. De UA voert diverse onderzoeken uit waaronder de Student Course Evaluation Questionnaire. De UA heeft streefdoelen vastgesteld. Wanneer de gemiddelde score op een item beneden de 3.0 ligt is er reden om tot actie over te gaan. Boven de 3.0 is verbetering mogelijk maar dit heeft geen hoge urgentie. De uitkomsten van de Student Course Evaluation Questionnaire gaan altijd naar de docenten toe. Daar waar nodig kunnen docenten aanvullend professionalisering krijgen door bijvoorbeeld de didactisch specialist. De uitkomsten van het onderzoek gaan ook naar de decaan. Tijdens het functioneringsgesprek worden de uitkomsten van het onderzoek besproken. Tenslotte worden de uitkomsten van het onderzoek op geaggregeerd niveau besproken door de decaan met CQA. Tijdens dit overleg wordt gekeken of er sprake is van trends, en of er op collectief niveau professionaliseringsbijeenkomsten kunnen worden georganiseerd? Een voorbeeld van het laatste is de workshop van de toetsing. Vanaf komend studiejaar zijn er ook studenten aanwezig bij de gesprekken van de decaan met CQA. Ook start de UA volgend studiejaar met het organiseren van focusgroepen met studenten.

Het panel heeft gezien dat er met enige regelmaat jaarrapportages worden opgesteld. In deze rapporten is op een duidelijke wijze opgenomen waar op welke punten actie ondernomen moet worden, echter een plan van aanpak ontbreekt. Ook worden de resultaten van de verbeteracties en het resultaat daarvan niet vermeld in het daaropvolgende jaarverslag. In de IFQM minutes en minutes van overige overleggen zoals het vakgroepoverleg is wel zichtbaar tot welke acties de uitkomsten leiden. Of de verbeteracties inderdaad tot een beter resultaat leiden is echter niet terug te vinden in de documenten.

Overwegingen

Het kwaliteitszorgsysteem is naar het oordeel van het panel op een juiste manier vormgegeven. Uit de gesprekken en uit de documenten blijkt ook dat de kwaliteitszorg conform het kwaliteitszorgplan UA wordt uitgevoerd. Het panel adviseert de opleiding in de jaarverslagen op een duidelijke wijze te laten zien dat de pdca cyclus inderdaad wordt gesloten zoals blijkt uit de praktijk. Het aantal respondenten bij met name de studenten enquêtes is vrij laag waardoor naar het oordeel van het panel moeilijk is om conclusies te

trekken en daarmee de juist verbetermaatregelen te treffen. UA erkent dit probleem en geeft aan dat vanaf komend studiejaar het invullen van de enquêtes min of meer te verplichten waardoor de respons verhoogd gaat worden.

Conclusie: voldoende

De opleiding hanteert een adequaat kwaliteitszorgsysteem

4.5.2 Standaard 14

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De faculteitsraad van de FEF, waar zowel studenten als ook docenten zitting in hebben, heeft een centrale rol bij de bewaking van de kwaliteit van de opleidingen. De kwaliteitszorg van de FEF wordt gecoördineerd door een regieteam.

De docenten worden via regulier vakgroepoverleg betrokken bij de interne kwaliteitszorg. Alle docenten zijn ook lid van de faculteitsraad. Naast het feit dat de studenten vertegenwoordigd zijn in de faculteitsraad worden de studenten ook op instellingsniveau bij de kwaliteit van de universiteit door de Studentenraad Universiteit van Aruba betrokken.

Door de kleinschaligheid van de faculteit en het land Aruba is er veel informeel contact met het werkveld. Daarnaast is het overleg van de faculteit met het werkveld geformaliseerd in het werkveldoverleg dat regulier plaats heeft.

Met de alumni wordt tweejaarlijks een bijeenkomst gehouden om na te gaan in hoeverre hun studie heeft geholpen bij de start van hun carrière en om concrete feedback te krijgen over eventuele hiaten in de aansluiting van de opleiding met de praktijk.

Uit de gesprekken met docenten, studenten, werkveld en alumni blijkt dat alle geledingen in meer dan voldoende mate worden betrokken bij de kwaliteit van de opleiding. Elke geleding geeft aan dat ze gehoord worden en geven van voorbeelden van aanpassingen die mede op basis van hun feedback zijn doorgevoerd.

Het werkveld bevestigt dat er veel informeel contact is met de opleiding. Duidelijk onderscheid tussen de informele en de formele contacten is naar het oordeel van het werkveld niet echt zichtbaar.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat studenten, docenten, alumni en werkveld in voldoende mate worden betrokken bij de kwaliteitszorg. Alle actoren geven aan dat er goed naar hun inbreng wordt geluisterd en geven ook voorbeelden van aanpassingen die de opleiding heeft doorgevoerd naar aanleiding van de gegeven feedback. Het panel adviseert de opleiding om de formele rol van het werkveld bij de kwaliteit van de opleiding te versterken. Dat de opleiding veel informeel contact heeft met het werkveld begrijpt het panel en ziet het panel ook als sterk punt. Echter het werkveld op meer systematische wijze, bijvoorbeeld in een Raad van Advies, bij de opleiding betrekken komt uiteindelijk de kwaliteit van de opleiding ten goede. Een verslaglegging van de overleg bijeenkomsten hoort hierbij.

Conclusie: voldoende

Alle stakeholders worden op een actieve wijze betrokken bij de kwaliteit van de opleiding.

4.6 Toetsing

4.6.1 Standaard 15

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

In het onderwijsprogramma van de opleiding wordt op verschillende momenten getoetst met een variatie aan toetsvormen. Afhankelijk van de competenties en leerdoelen die getoetst worden binnen de module wordt de toetsvorm vastgesteld. De toets wordt vervolgens samengesteld aan de hand van een toetsmatrijs. Er zijn twee docenten (vierogenprincipe) betrokken bij het ontwikkelen van de toets. Om transparantie te waarborgen ontvangen de studenten in de studiewijzer informatie over de toetsing: de vorm, het moment en de weging van de verschillende onderdelen. Ook ontvangen de studenten bij de verstrekking van een opdracht de beoordelingscriteria zodat ze weten waarop ze worden beoordeeld. De studenten krijgen feedback op de beoordelingen door docenten.

In de afstudeerfase worden alle competenties op het bachelorniveau getoetst. Deels door de afstudeeropdracht en deels door mee te werken bij de opdrachtgever in de vorm van een stage. In de Handleiding Afstudeeropdrachten en in de Stagehandleiding staat beschreven hoe de beoordelingen tot stand komen. De stage wordt beoordeeld aan de hand van twee beoordelingen: een voor het verslag van de stage en een voor de beoordelingen van de competenties die een student tijdens de stage moet laten zien. Bij de afstudeeropdracht worden de competenties geïntegreerd beoordeeld op product, proces en presentatie.

De kwaliteitsbewaking van de toetsing is primair de verantwoordelijkheid van de examencommissie. De examencommissie van de FEF is in de loop van collegejaar 2013-2014 gewijzigd en zijn de taken van de commissie uitgebreid. Tot de taken van de examencommissie behoren op dit moment onder meer het evalueren van de kwaliteit van de toetsing, het verlenen van vrijstellingen en het bewaken van de uitvoering van het examenreglement. De leden van de examencommissie zijn deskundig en onafhankelijk. De onafhankelijkheid wordt mede geborgd door het feit dat één lid van de examencommissie afkomstig is van een andere faculteit.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de opleiding een adequaat toetsbeleid hanteert passend bij de doelstelling van het onderwijs. Het panel is enthousiast over de toetsmatrijzen zoals die door de opleiding zijn ontwikkeld en de wijze waarop ze worden gehanteerd. Het panel heeft diverse opdrachten en toetsen beoordeeld. De opdrachten en toetsen zijn van voldoende hbo-bachelorniveau zowel op proces als op inhoud. Het panel is tevreden over hoe de vaardigheden van de studenten worden getoetst tijdens de projecten.

Het panel heeft diverse stageverslagen ingezien en beoordeelt de kwaliteit van de stageverslagen als wisselend. De inhoud van de stageverslagen is niet altijd in overeenstemming met criteria zoals beschreven in de stagehandleiding. De leerdoelen van de student ontbreken in enkele gevallen en de reflectie van de student op het wel dan niet behalen van de leerdoelen is mager en niet op systematische wijze tot stand gekomen. De

opleiding erkent dat de stageverslagen van wisselende kwaliteit zijn en heeft hier de beoordelingscriteria in de stagehandleiding op aangepast. Een andere belangrijke wijziging bij de stage is het invoeren van supervisie. Door de supervisie, die als een lint loopt door de stage, leert de student op een systematische wijze te reflecteren en de reflectie ook schriftelijk te rapporteren.

De door het panel beoordeelde scripties zijn van voldoende hbo-bachelorniveau. Toch ziet het panel een aantal punten waarop de scripties verbeterd kunnen worden. Zo is er bijvoorbeeld een beperkt aantal scripties zonder een eenduidige probleemstelling of met een beperkte analyse. Het panel stelt ter discussie of het op deze wijze toetsen, in de vorm van een eindscriptie, van het gerealiseerd niveau wel in voldoende mate overeenkomt met de doelstellingen van de opleiding. Het panel adviseert de opleiding om na te denken over een vorm van toetsing van de eindkwalificaties die beter past bij de eigenheid van de opleiding.

Het panel is meer dan tevreden over de feedback die studenten ontvangen op hun gemaakte werk. Deze feedback komt op een systematische wijze tot stand en is uitgebreid. In de feedback is er ook aandacht voor de Nederlandse taal van de student.

Het panel is van mening dat in een aantal gevallen zowel de stageverslagen als de eindscripties te hoog zijn gewaardeerd.

De examencommissie zoals die sinds kort is samengesteld is in principe in voldoende mate onafhankelijk. De leden van de examencommissie zijn in voldoende mate deskundig om de taken die de commissie moet gaan uitvoeren ook inderdaad te kunnen gaan uitvoeren. Ondanks het feit dat het panel oordeelt dat de examencommissie in voldoende mate onafhankelijk is, is het panel van mening dat door de kleinschaligheid van de opleiding toch het risico van belangenverstremming kan gaan optreden. Het panel onderschrijft het idee van de UA om de examencommissie op het niveau van de instelling in te richten.

Conclusie: voldoende

De opleiding hanteert een adequaat systeem van toetsing passend bij de doelstellingen van de opleiding. De toetsen, opdrachten en scripties zijn van voldoende hbo-bachelorniveau.

4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.7.1 Standaard 16

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen

De opleiding Commerciële Economie bestaat al 10 jaar en er zijn 53 studenten afgestudeerd. De Universiteit van Aruba ontvangt jaarlijks een landsbijdrage van de Arubaanse overheid. Deze landsbijdrage dekt de personeelskosten en de exploitatiekosten. Naast deze bijdrage heeft de universiteit ook andere bronnen van inkomsten: de college- en examengelden, huuropbrengsten en cursusgelden. De verhouding in het totale budget is 90% landsbijdrage en 10% overig.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat er voldoende middelen beschikbaar zijn die garanderen dat de studenten zonder problemen kunnen afstuderen. De opleiding wordt al 10 jaar door de universiteit verzorgd en de inkomsten zijn naar het oordeel van het panel voldoende om de opleiding voort te zetten.

Conclusie: voldoende

4.8 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Het panel beoordeelt de kwaliteit van de opleiding als voldoende. Het panel heeft een opleiding gezien met diverse sterke punten zoals de koppeling met de praktijk, de projecten die als een lijn door het programma lopen en waar theorie en praktijk worden gekoppeld. Het panel is van oordeel dat de opdrachten en toetsen van voldoende hbo-bachelor niveau zijn. De stageverslagen zijn van wisselend niveau. De opleiding heeft al verbeteringen op dit punt doorgevoerd. Het panel heeft gesproken met een enthousiast en deskundig team. Met veel elan pakt dit team de nieuwe ontwikkelingen zoals blijkt uit de toetsmatrijzen die het team heeft ontwikkeld. De pdca-cyclus wordt door de opleiding rondgemaakt. Het panel heeft hiervan diverse voorbeelden gezien. Op een aantal punten kan de opleiding de kwaliteit van het programma nog verbeteren zoals het meer op systematische wijze betrekken van het werkveld bij de kwaliteit van de opleiding.

4.9 Aanbevelingen

- De internationale component van de eindkwalificaties kan naar het oordeel van het panel worden aangescherpt, met name door projecten en onderwerpen in het programma op te nemen die gericht zijn op Zuid-Amerika en de VS.
- Het panel adviseert om ook structureel gesprekken te voeren met studenten die wel voldoende presteren en het aantal uren voor de docenten te verhogen.
- Het panel adviseert de opleiding om in de jaarverslagen op een duidelijke wijze te laten zien dat de pdca cyclus wordt uitgevoerd.
- Het panel adviseert de opleiding om de formele rol van het werkveld bij de kwaliteit van de opleiding te versterken, bijvoorbeeld in de vorming van een Raad van Advies.
- Het panel adviseert de kwaliteit van de stageverslagen naar een hoger niveau te brengen.
- Het panel adviseert de opleiding een duidelijke (onderzoeks) opzet met betrekking tot de scripties toe te passen. De onderzoekslijn kan hierbij een waardevolle bijdrage leveren.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel voltijd
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Programma	2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk	V
	3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten	V
	6. Het programma is studeerbaar	V
	7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma	V
	3 Personeel	8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid
9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma		V
10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma		V
4 Voorzieningen	11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma	V
	12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten	V
5 Interne kwaliteitszorg	13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen	V
	14. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken	V
6 Toetsing	15. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	16. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		V

V = voldoende O = onvoldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

1. Paul Riegen, adviseur bij strategische verander vraagstukken met aandacht voor organisatie- en persoonlijke ontwikkeling en het managen van onderwijsprocessen;
2. Piet de Keijzer, docent Economie en Bedrijfseconomie bij de Fontys Hogeschool en voorzitter het Landelijk Overleg Opleiding Bedrijfseconomie at LOOBE;
3. Carl Garrick de Cuba is de voorzitter van het management team en senior manager Assurance Services bij EY Aruba;
4. Esther Stroucken is student hbo-master Opleidingen leraar Nederlands bij IPA.

Paul Riegen, Voorzitter en domeindeskundige CE

Hij studeerde marketing en strategisch management in Amsterdam en Boston, was jarenlang verbonden aan de SRM in Amsterdam als programma manager marketingopleidingen, was daarna bij Management Centrum de Baak ondermeer directeur in-company opleidingen en is sinds 2003 zelfstandig. De huidige werkzaamheden bestaan onder andere uit: advisering bij strategische verandervraagstukken met aandacht voor organisatie- en persoonlijke ontwikkeling, het managen van onderwijsprocessen en het uitvoeren van visitaties in het HBO onder andere voor de NVAO.

Piet de Keijzer, domeindeskundige BE

Hij studeerde Algemene Economie aan de universiteit van Tilburg, waarna hij zich ontwikkeld heeft tot docent financiële markten (corporate finance) bij onder andere Avans, Fontys en Nyenrode Business School. Hij heeft als senior economist bij de Generale en als consultant (Financiële academie) gewerkt. Van 2004 – 2010 heeft hij diverse managementfuncties bij Avans (adjunct-directeur deeltijdopleidingen) en Fontys (teammanager Bedrijfseconomie) vervuld. Sinds augustus 2006 is hij voorzitter van het Landelijk Overleg Bedrijfseconomie (LOOBE) waar hij direct betrokken is geweest bij de tot standkoming van de BBA-standaard en het Landelijk Opleidingsprofiel Bedrijfseconomie. In 2013 heeft hij als voorzitter van de visitatiecommissie drie accreditaties (Bedrijfseconomie en Accountancy) gedaan voor de NQA.

P.de Keijzer is als opleidingsmanager van de opleiding Master AA zeer direct betrokken geweest bij de accreditatie van de deze opleiding (toets nieuwe aanvraag). Hij geeft gastcolleges- en lezingen bij onder andere Eiffel, Rabobank en de VVCM (Credit Expo). Voor de CEA heeft de heer De Keijzer in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam de eindtermen van het vakgebied financiële markten en financiering regelmatig herzien/beoordeeld. De heer De Keijzer heeft meerdere publicaties op zijn naam staan en is medeauteur van hbo- en mbo-lesboeken.

Momenteel werkt de heer de Keijzer als docent economie bij Fontys in Eindhoven (o.a. voorzitter toetscommissie, voorzitter regionale adviesraad, lid van de curriculumcommissie) en treedt hij regelmatig op als moderator van de netwerk organisatie Augustus Connect voor CFO-groepen. Daarnaast is hij lid van de redactieraad van het Tijdschrift Controlling

Carl Garrick de Cuba

Hij studeerde accountancy in Breda, Curaçao en Amsterdam, werkt 14 jaar binnen het openbaar accountantsberoep, ondermeer als register accountant en senior manager bij het accountantskantoor EY, en is lid van het management team van EY in Aruba. De huidige

werkzaamheden bestaan onder andere uit: het plannen, coördineren en uitvoeren van accountantscontroles, advisering op het gebied van bedrijfseconomische en verslaggeving-technische vraagstukken en het assisteren met aandelenwaarderingen en business plans.

Esther Stroucken

Zij heeft de opleiding tot leraar basisonderwijs afgerond. Zij heeft 16 jaar gewerkt als leerkracht in het primair onderwijs op Aruba. Sinds 2011 is zij werkzaam als docent op een VSO school op Aruba. De opleiding VSO aan het IPA heeft zij dit jaar afgerond. Momenteel volgt zij een tweedegraads lerarenopleiding Nederlands aan het IPA.

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel wordt bijgestaan door Irma Franssen, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en secretaris.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

NVAO Locatiebezoek

Financieel Economische Faculteit (FEF)

hbo-bachelor Bedrijfseconomie &

hbo-bachelor Commerciële Economie

Universiteit van Aruba, Huize La Salle, Oranjestad, Aruba

Programma november: wo 19, do 20, vr 21, 2014				
Datum	Uur	Activiteit	Wie	Waar
19 nov	11:45-12.00	Ontvangst panel	Fred Gibbs, president curator Glenn Thodé, rector Joost Jacobs, decaan FEF Juliet Chieuw, coordinator CQA	Huize de la Salle Receptie
	12.00-12.30	Lunch panel	Panelleden	D1
	12.30-17.00	Vooroverleg panel en bestuderen ter inzage liggende stukken	Panelleden	Aula
20 nov	09.00-9.45	Sessie 1: Gesprek met het management van de instelling en de opleiding	Glenn Thodé, rector Patrick Arens, business dir. UA Joost Jacobs, decaan FEF	Aula
	10.00-12.00	Sessie 2: Gesprek met docenten Bedrijfseconomie (BE), docenten Commerciële economie (CE) alsmede docenten 'Algemene Vakken' (AV)	BE: Edward Erasmus, Nicole Duyvelshof en Bauke Feenstra CE: Carolien Gaarhuis, Marushka Andrews en Saskia Franken AV: Esther Tiemes, Angelo Brete	Aula
	12.15-13.15	Sessie 3: Gesprek met studenten van BE en CE	- Daniella Piazzi (1e jr) - Michelle Hoenink (2e jr CE) - T'Jay Farro (2e jr BE) - Jose Henriquez (3e jr CE) - Christopher Habibe (3e jr BE) - Sharon Meijer (4e jr CE) - Qiuting Feng (4e jr BE) - Revaline Labasti (4e jr BE)	Aula
	13.15-14.15	Lunch	Panelleden	D1
	14.15-14.45	Rondleiding voorzieningen	Patrick Arens, business dir. UA Joost Jacobs, decaan FEF	
	15.00-16.00	Sessie 4: Gesprek met examencommissie	Reint Schutter, voorzitter examencommissie Henk Timmermans, examencommissielid	Aula

			Viola van Bogaert, examencommissielid	
	16.00- 16.45	Sessie 5: Gesprek met werkveld en alumni	Werkveld: Reint Roossien (CATC), Yadira Sankatsing (Romar Trading), Annemarie Rutgers (Meta Corp) en Marcelle van Valkenburg (Bureau PPP). Alumni: Geraldo Milton (SIAD), Lisandro Zambrano (De Palm Tours), Anika Stevens (Aruba Free Zone), Christopher Lake (ASTEC) en Roxanne van Dinter (CATC).	Aula
Programma november: wo 19, do 20, vr 21, 2014				
Datum	Uur	Activiteit	Wie	Waar
21 Nov	09.00- 10.00	Sessie 6: Staffunctionarissen belast met studiebegeleiding, ondersteuning, kwaliteitszorg	Kitty Groothuijse, praktijkcoördinator Bauke Feenstra, kwaliteitsmedewerker Darlene Alias, administratief medewerkster (Office of Educational Affairs) Lilian Felter, didactisch specialist (Center for Quality Assurance) Melendy Neuman, assessment specialist (Center for Quality Assurance) Michelle Mendes, Human Resource Manager	Aula
	10.00- 12.00	Overleg panel		
	12.00- 13.00	Lunch	Panelleden	D1
	13.00- 14.00	Eventueel Sessie 7: Gesprek met management van universiteit en van de opleiding	Glenn Thodé, rector UA Patrick Arens, business dir. UA Joost Jacobs, decaan FEF	Aula
	14.00- 16.00	Afsluitend overleg panel	Panelleden	Aula
	16.00- 16.15	Korte terugkoppeling	Panelleden	Zaal A

Legende:

CQA: Center for Quality Assurance

OEA: Office of Educational Affairs

NVAO Panel:

1. Paul Riegen, adviseur bij strategische verandervraagstukken met aandacht voor organisatie- en persoonlijke ontwikkeling en het managen van onderwijsprocessen;
2. Piet de Keijzer, docent Economie en Bedrijfseconomie bij de Fontys Hogeschool en voorzitter het Landelijk Overleg Opleiding Bedrijfseconomie (LOOB);
3. Gilbert Martina, Chief Operation Officer bij Ennia Verzekeringsmaatschappij;
4. Esther Stroucken is de studentvertegenwoordiger in het panel. Stroucken volgt momenteel een tweedegraads lerarenopleiding Nederlands aan het IPA.

Het panel wordt ondersteund door Irma Franssen, beleidsmedewerker NVAO.

Contact Persoon:

Juliet Chiew cell nr. 660-5872

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding

- xx
- xx

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

1. Bedrijfseconomie:

EV - *Jaarverslaggeving*, P. Epe, 6e druk, 2011

Fin - *Fundamentals of corporate finance*, J. Berk e.a.

KO - *Cost Accounting: a managerial emphasis*, C. Horngren, Prentice Hall, 14th edition, 2012

BA - *Boekhouden Geboekstaafd deel 1 t/m 3*, H. Fuchs, verschillende drukken.

2. Commerciële Economie:

R&O - *Design management in essentie*, P. van Thiel, 4e druk, 2010

CB - *Consumer Behavior*, M. Solomon, Pearson, 10th edition, 2012

MC - *Marketingcommunicatiestrategie*, Floor en Van Raaij, 6e druk, 2010

BI - *Marktonderzoek*, R. Kooiker e.a., 8e druk, 2011

MM - *Marketing Management*, Ph. Kotler en K. Keller, 14th edition, 2012.

CE: *Marketing Kernstof A*, Smal, Vosmer, 7e druk, Noordhoff Uitgevers

CE: *Marketing Kernstof Opgaven & Cases*, Smal, Vosmer, 7e druk, Noordhoff Uitgevers

MR: *Marktonderzoek*, Kooiker, Broekhoff, Stumpel, 8e druk, Noordhoff Uitgevers

IMM: *Global Marketing*, Svend Hollensen, 5e druk, Prentice Hall

B2B/SAM: *Business Marketing Management*, Biemans, 7e druk, Noordhoff Uitgevers

3. Algemene vakken

BIV - *Ondernemen met informatie: informatiekunde*, J. Snijders en Th. de Groot, 8e druk, 2013, Noordpool

AE - *Reader Principles of Economics*; Reader Micro economics

BO - *Essentials of Organizational Behaviour*, S. Robbins, 12e druk, 2014

DM - *Dienstenmarketing management*, W. de Vries e.a., 6e druk, 2014

Nederlands - *Leren communiceren*, M. Steehouder, 6e herziene druk

Wiskunde - *Wiskunde voor economie*, P. Touw, 2e druk, 2003

4. Keuzevakken

Business Valuation - *Valuation, the art and science of corporate investment decisions*, Sh. Titman en J. Martin, 2nd edition, 2011

User Experience - *About Face: The Essentials of Interaction Design*, A. Cooper e.a., 4th edition, 2014 en

Design Thinking: Integrating innovation, customer experience and brand value, T.

Lockwood, 2010, New York Allworth

Documenten CQA

1. Professional Teaching Development inventarisatie (januari 2010 - oktober 2014)
2. BKO Rapport
3. Voorbeeld POP voor docenten (januari 2012)
4. UA Observaties FEF per semester
5. Inventarisatie onderzoek Professional Development & Learning (oktober-november 2014)
6. Aggregate Report 2012- 2014 (2x)
7. BE/CE studiekeuze onderzoek (mei 2014)
8. Afstudeerenquete 4e jaars (juli 2014)
9. Module-evaluatie documenten (sem 1 & 2 2010-2011, sem 1 & 2 2012-2013, sem 1 & 2 2013-2014)
10. Toetsevaluatie documenten (sem 1 & 2 2010-2011, sem 1 2012 2013, sem 1 & 2 2013-2014)
11. Studenten tevredenheids onderzoek (juni 2012)
12. Employee tevredenheidsonderzoek (november 2012)
13. Nieuwsbulletins CQA (oktober 2012 t/m april 2014)
14. Beleidsnota kwaliteitszorg Universiteit van Aruba (november 2006)
15. Quality Calender 2014-2015

Lijst van materialen tbv visitatie 19 – 21 november 2014

Opgesteld dd 27 nov. 14

Wat	Behorend bij	datum	opmerkingen
Notulen werkveldoverleg	Strategisch werkveldoverleg	Dec 2011/ nov2012/ nov 2013	
Externe validering en reflectie afstudeeropdrachten	afstudeerwerken	Jan 2013 en jan 2014	Opgesteld door Gerben van de Velde en Ferdi van Beest
IFQM minutes	kwaliteitsoverleg	2011-2014	
Rapport visitatiecommissie		December 1998	Titel: investeren in de toekomst
Rapport taakbelastingsonderzoek	HRM	2102-2014	
Opdrachten en uitwerkingen studenten	MR2	2013-2014	In paarse archiefmap
Studiewijzers, onderzoeksvorstel en eindverslagen	MR3	2013-2014	In zwarte archiefmap
Informatiebrochure stages	stages	2014	
Reader Principles of Economics	AE	2014-2015	
Reader Macro Economics	AE	2014-2015	
Reader Micro Economics	AE	2014-2015	
Tentamen, antwoordenmodel en matrijs	Marketingcomm	Juni 2014	

Tentamen compleet en diverse opdrachten	Reclame & Ontwerp	Jan 2014	Tentamen compleet=tentamen, antwoordenmodel en minimaal 3 uitwerkingen door studenten
Tentamen compleet en diverse opdrachten	dienstenmarketing	Juni 2014	
Tentamen compleet	Mar.man.2	Juni 2014	
Tentamen compleet	Mar.man 1	Jan 2014	
Tentamen compleet, cases en uitwerkingen opdrachten	Marketing strategy	Juni 2013	
Tentamen compleet	Marketing strategy	Juni 2014	
Opdrachten + uitwerkingen	IMM 2	2013-2014	
Tentamen compleet, opdracht en uitwerkingen	MR1	Juni 2014	
Opdracht interview	NE1 hoofdfase	Okt 2014	
Tentamen compleet	NE1 propedeuse	Jan 2014	
Studiewijzer, acquisitie-opdracht en uitwerkingen	Sales & Acc.man	2012-2013 en 2013-2014	
Tentamen compleet	BIV 3	Juni 2014	
Plan van aanpak Robert Anjie	afstudeerwerk	Okt 2014	
Handleiding afstudeeropdrachten	afstudeerwerken	2014-2015	
Studiewijzer, tentamen compleet	CE propedeuse	Juni 2014	
Projectboek Propedeuse semester 1	project prop sem 1	2014-2015	
Eindverslag Heijmans	project prop sem 1	November 2013	
Eindverslag Bright Bakery, Aruba Tourism Authority, Diario, Kini Kini Tours	project prop sem 2	Mei 2014	
Hertentamen	statistiek	April 2014	
Tentamen en bonusopdrachten	Financiering 1	Jan 2014	
College sheets	Financiering 1	2014-2015	
Tentamen compleet + case dividend	Financiering 2	Juni 2014	
Tentamen en bonusopdrachten	Business Valuation	Jan 2014	
Reader toegepast onderzoek	Financiering 1-2	Nov 2014	
Inleiding financiële markten	Project propedeuse sem 1	Sept 2014	Reader met pptx
Projectopdrachten compleet	CE2	Okt 2014	

propedeuse sem 1			
Beleidsstuk studievoortgang en zorgplicht	Persoonlijk ontwikkelingsplan	2014-2015	
Literatuurlijsten	Alle studie jaren	2014-2015	
Hertentamen compleet	IMM1	Okt 2014	
Reader 1, 2 en 3	Belastingrecht 1	2014-2015	
Projectboek en beoordelingsmodellen sustainability	Geïntegreerd project	2013-2014	
Tentamen compleet	Bedrijfsadm.	Jan 2014	
Diverse opdrachten en uitwerkingen	Bedrijfseconomisch Practicum	2013-2015	
Studentenrapport Triy Green restaurants	Geïntegreerd project	Mei 2014	
Projectboek en diverse eindrapporten	Sociaal project	2013-2014	
Opdracht en uitwerkingen	Marketingcomm.	Feb-mei 2014	
Opdracht stageverslagen beoordelen	NE3 hoofdfase	Nov 2014	
Tentamen compleet en diverse opdrachtuitwerkingen	User Experience	Juni 2014	
Studiewijzer, tentamen, diverse opdrachten	MM2	Juni 2014	
Projectboek, opdrachten en uitwerkingen	Project managementgame	Maart 2014	
Tentamen + antw.model	Kosten en Opbr. 1	Jan 2013	
Tentamen + antw.model	Kosten en Opbr. 2	Juni 2014	
Tentamen compleet	Bedrijfsadm 3	Juni 2014	

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
ECTS	European Credit Transfer System
FEF	Financieel Economische Faculteit
hbo	hoger beroepsonderwijs
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
UA	University of Aruba
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op uitgebreide toetsing van de nieuwe opleiding hbo-bachelor Commerciële Economie van de University of Aruba.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

Parkstraat 28

Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG

T 31 70 312 23 30

F 31 70 312 23 01

E info@nvao.net

W www.nvao.net

Aanvraagnummer 003313